

УДК 347.7

ДО ПИТАННЯ ВЗАЄМОДІЇ ОРГАНІВ ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ В УКРАЇНІ

**Т.О. ГУБАНОВА, кандидат юридичних наук,
Приватний вищий навчальний заклад «Фінансово-правовий
коледж»¹**

У статті розглянуто питання взаємодії органів фінансового контролю. Надано оцінку нормативно-правового регулювання діяльності. Зроблено висновок про важливу роль взаємодії органів фінансового контролю та внесено пропозиції щодо його вдосконалення.

Органи фінансового контролю, взаємодія, фінансовий контроль, нормативно-правове регулювання.

Фінансовий контроль є важливою функцією держави, що забезпечує умови нормального функціонування фінансової системи. Ринкові умови не відмінюють необхідності систематичного контролю фінансово-господарської діяльності підприємств, організацій, установ усіх форм власності, вжиття заходів із попередження й ліквідації недоліків. Фінансовий контроль об'єктивно властивий і ринковій економіці, він використовується всіма розвинутими країнами в тій мірі, в якій диктується економічними і політичними завданнями. Існування фінансового контролю зумовлюється об'єктивним характером фінансів.

Сучасна ефективність правового регулювання тих чи інших суспільних процесів потребує чіткого встановлення правової сутності об'єкта такого регулювання. Організація контролю потребує чіткого визначення суб'єкта контролю. Суб'єктами фінансового контролю виступають органи публічної влади залежно від рівня ініціювання, а також інститути незалежного фінансового контролю. Фінансовий контроль в Україні здійснюється органами законодавчої і виконавчої влади, спеціальними органами державного фінансового контролю, а також недержавними спеціалізованими організаціями. Особлива роль у здійсненні державного фінансового контролю належить спеціалізованим органам виконавчої влади з управління фінансами, для яких сама фінансова діяльність є основою.

Питанням теоретичного аналізу діяльності публічного фінансового контролю присвячено окремі дослідження вітчизняних дослідників. Серед них слід назвати таких вчених, як Л.К. Воронова, М. Кучерявенко, В.В. Мушенко, О.П. Орлюк, С.В. Слюсаренко, В.Д. Чернадчук та інші. Проте часті зміни в системі органів виконавчої влади, проблеми, які існують у цій сфері, потребують постійного правового аналізу.

Метою даної статті є спроба охарактеризувати сучасну систему фінансового контролю з метою підвищення ефективності взаємодії органів публічної влади, уповноважених державою здійснювати фінансовий контроль.

Сучасний стан підвищення ефективності використання державних фінансів має вирішальне значення для економічного розвитку України та суспільного добробуту, яких можливо досягти, зокрема, шляхом системного вдосконалення діяльності органів публічного контролю, підвищення рівня його управління. В системі публічного фінансового контролю важливу роль відіграють Рахункова палата України, Міністерство фінансів України, Міністерство податків і зборів України, Національний банк України, Державна фінансова інспекція України, Державне казначейство України, Державна комісія з цінних паперів та фондового ринку, Національне агентство з управління державними корпоративними правами, Комітет у справах нагляду за страховою діяльністю, інші центральні й місцеві органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування.

Державний фінансовий контроль забезпечується через проведення державного фінансового аудиту, перевірки державних закупівель та інспектування.

Важливим інструментом державного управління, що дає змогу досягти виконання зазначених завдань та зменшити кількість проблемних питань, пов'язаних з діяльністю органів публічного контролю, є державний внутрішній фінансовий контроль. Ефективний державний внутрішній фінансовий контроль сприяє державному управлінню в разі зміни середовища, потреб та пріоритетів суспільства і держави. У зв'язку з цим з метою вдосконалення системи державного управління, впровадження нових технологічних досягнень з урахуванням програмних змін необхідно постійно проводити оцінку державного внутрішнього фінансового контролю для приведення його у відповідність з потребами сьогодення.

Важливою складовою публічного контролю виступає взаємодія органів публічної влади, уповноважених державою на здійснення публічного контролю у сфері фінансів.

Враховуючи значну кількість органів публічного фінансового контролю, в межах цієї статті розглянемо діяльність Міністерства фінансів України та Міністерства податків і зборів України у цій сфері суспільних відносин.

Основним нормативно-правовим актом, який визначає правові та організаційні засади здійснення державного фінансового контролю в Україні, є Закон України «Про основні засади здійснення державного фінансового контролю в Україні» від 26 січня 1993 року [1]. Проте норми цього закону не повною мірою відповідають реаліям сьогодення. Відповідно до ст. 1 цього Закону здійснення державного фінансового контролю забезпечує центральний орган виконавчої влади, уповнова-

жений Президентом України на реалізацію державної політики у сфері державного фінансового контролю.

На сьогодні таким центральним органом виконавчої влади є Міністерство фінансів України, діяльність якого спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України. Відповідно до ст. 2 Закону України «Про основні засади здійснення державного фінансового контролю в Україні» головними завданнями органу державного фінансового контролю є: здійснення державного фінансового контролю за використанням і збереженням державних фінансових ресурсів, необоротних та інших активів, правильністю визначення потреби в бюджетних коштах та взяттям зобов'язань, ефективним використанням коштів і майна, станом і достовірністю бухгалтерського обліку й фінансової звітності у міністерствах та інших органах виконавчої влади, державних фондах, фондах загальнообов'язкового державного соціального страхування, бюджетних установах і суб'єктах господарювання державного сектора економіки, а також на підприємствах, в установах та організаціях, які отримують (отримували у періоді, який перевіряється) кошти з бюджетів усіх рівнів, державних фондів та фондів загальнообов'язкового державного соціального страхування або використовують (використовували у періоді, який перевіряється) державне чи комунальне майно, за дотриманням законодавства на всіх стадіях бюджетного процесу щодо державного і місцевих бюджетів, дотриманням законодавства про державні закупівлі, діяльністю суб'єктів господарської діяльності незалежно від форми власності, які не віднесені законодавством до підконтрольних установ, за рішенням суду, винесеним на підставі подання прокурора або слідчого для забезпечення розслідування кримінальної справи.

Водночас, відповідно до Положення про Міністерство фінансів України [2], основними завданнями Мінфіну України є: формування та забезпечення реалізації державної фінансової, бюджетної, а також податкової й митної політики (крім адміністрування податків, зборів, митних платежів та реалізації податкової і митної політики), політики у сфері державного фінансового контролю, казначейського обслуговування бюджетних коштів, бухгалтерського обліку, випуску і проведення лотерей, організації та контролю за виготовленням цінних паперів, документів суворої звітності, видобутку, виробництва, використання та зберігання дорогоцінних металів і дорогоцінного каміння, дорогоцінного каміння органогенного утворення та напівдорогоцінного каміння, їх обігу та обліку, у сфері запобігання і протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванню тероризму.

Аналіз вищезазначених нормативно-правових актів, по-перше, різняться між собою, а, по-друге, Положення про Міністерство фінансів України обмежує діяльність цього органу у сфері адміністрування податків, зборів, митних платежів та реалізації податкової і митної політики. Таким органом є Міністерство податків і зборів України.

Відповідно до Положення про Міністерство податків і зборів України [3] основними завданнями Міндоходів України є: забезпечення формування єдиної державної податкової, державної митної політики в частині адміністрування податків і зборів, митних платежів та реалізація єдиної державної податкової, державної митної політики, а також боротьба з правопорушеннями під час застосування податкового та митного законодавства, здійснення в межах своїх повноважень контролю за надходженням до бюджетів та державних цільових фондів податків і зборів та інших платежів; забезпечення формування та реалізації державної політики у сфері контролю за виробництвом та обігом спирту, алкогольних напоїв і тютюнових виробів; забезпечення формування та реалізації державної політики з адміністрування єдиного внеску, а також боротьба з правопорушеннями при застосуванні законодавства з питань сплати єдиного внеску; забезпечення формування та реалізації державної політики у сфері контролю за своєчасністю здійснення розрахунків в іноземній валюті в установленій законом строк, дотриманням порядку проведення готівкових розрахунків за товари (послуги), а також за наявністю ліцензій на провадження видів господарської діяльності, що підлягають ліцензуванню відповідно до закону, торгових патентів.

У ст. 1 Положення про Міністерство фінансів України зазначено, що Мінфін України є головним органом у системі центральних органів виконавчої влади з формування та забезпечення реалізації державної фінансової, бюджетної, а також податкової й митної політики (крім адміністрування податків, зборів, митних платежів та реалізації податкової і митної політики). Аналіз ст. 1 Положення дає підстави констатувати, що Мінфін України є головним органом у системі центральних органів виконавчої влади з формування та забезпечення реалізації державної податкової і митної політики, тоді, як слід розуміти зроблений припис «крім реалізації податкової і митної політики». Отже, у ст. 1 Положення про Міністерство фінансів України закладені правові колізії, які позначаються в правозастосовній діяльності при здійсненні фінансового контролю.

Крім того, незважаючи на те, що на Мінфін України, як центральний орган виконавчої влади, покладено забезпечення здійснення державного фінансового контролю, ст. 7 Закону України «Про основні засади здійснення державного фінансового контролю в Україні» покладає на нього координацію своєї діяльності з органами місцевого самоврядування та органами виконавчої влади, фінансовими органами, органами доходів і зборів, іншими контролюючими органами, органами прокуратури, внутрішніх справ, служби безпеки. Водночас, здійснюючи свою діяльність, Міндоходів України не уповноважений вчиняти такі дії.

Отже, виникає дивна ситуація: незважаючи на свій статус, Мінфін України зобов'язаний координувати свою діяльність з іншими органами, тоді як Міндоходів України не зобов'язаний здійснювати координацію своєї діяльності. На сьогодні не створено правового і методологічного

забезпечення функціонування взаємодії указаних органів. Незважаючи на те, що в цих органах функціонують відповідні підрозділи, їх діяльність не може ототожнюватися з такою, яка покращує фінансовий контроль.

Потреба у взаємодії Міністерства фінансів України та Міністерство податків і зборів України, а також інших уповноважених органів фінансового контролю на сьогодні зумовлена надзвичайно низьким рівнем фінансової дисципліни як в державному секторі економіки, так і в приватному, відсутністю системного контролю. Проте здійснення фінансового контролю без належної взаємодії, прийняття неоднозначних управлінських рішень в багатьох випадках унеможлиблює усунення фінансових порушень та їх наслідків.

З метою удосконалення взаємодії органів фінансового контролю вважаємо доцільним внести зміни в діючий Закон України «Про основні засади здійснення державного фінансового контролю в Україні», в якому встановити правову норму, відповідно до якої одним із основних завдань органів контролю є їх взаємодія, яка повинна здійснюватися шляхом вдосконалення системи фінансового управління і контролю.

Список літератури:

1. Про основні засади здійснення державного фінансового контролю в Україні : Закон України від 26 січня 1993 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1993. – № 13. – Ст. 110.
2. Положення про Міністерство фінансів України : Указ Президента України від 8 квітня 2011 р. № 446/2011 : [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua>
3. Положення про Міністерство податків і зборів України : Указ Президента України від 18 березня 2011 р. № 141/2013 : [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua>

В статье рассмотрены вопросы взаимодействия органов финансового контроля. Дана оценка нормативно-правового регулирования деятельности. Сделан вывод о важной роли взаимодействия органов финансового контроля и внесены предложения по его совершенствованию.

Органы финансового контроля, взаимодействие, финансовый контроль, нормативно-правовое регулирование.

In the article the questions of cooperation of bodies of financial control are considered. The estimation of normative legal regulation activity was given. The conclusion was made about the important role of cooperation of bodies of the financial control and the suggestions for its improvement were made.

Bodies of financial control, cooperation, financial control, normative legal regulation.

